

The logo for LAKA, consisting of the word "LAKA" in a bold, yellow, sans-serif font on a black rectangular background.

Stichting Laka
Ketelhuisplein 43
1054 RD Amsterdam
Tel: 020 - 6 168 294
Fax: 020 - 6 892 179
E-mail: info@laka.org
Web: www.laka.org
Giro: 5 780 452

Laka Foundation
Ketelhuisplein 43
1054 RD Amsterdam
The Netherlands
Tel: +31 20 6 168 294
Fax: +31 20 6 892 179
E-mail: info@laka.org
Web: www.laka.org

De link tussen kernenergie en kernwapens

Voorstanders van kernenergie ontkennen vaak dat er een verband bestaat tussen kernenergie en kernwapens. Die ontkenning is met een veelheid aan argumenten te ontkrachten. Neem bijvoorbeeld de uraniumverrijkingsfabrieken van Urenco, niet ver hier vandaan. Het natuurlijk uranium dat daar wordt aangevoerd wordt verrijkt tot wat men noemt 'licht verrijkt uranium', de brandstof waar de meeste kerncentrales op draaien. Het natuurlijk uranium kan echter ook nog verder worden verrijkt tot 'hoog verrijkt uranium', de nucleaire lading van een kernwapen. De zogenaamde civiele kernindustrie is vaker wel dan niet een bron van proliferatie. Om even bij Urenco te blijven: midden jaren zeventig verkreeg de Pakistaanse spion Kahn door zijn werkzaamheden bij Urenco de blauwdruk in handen van het ontwerp van een ultracentrifuge. Thans wordt Kahn beschouwd als de vader van het Pakistaanse kernwapenprogramma.

De mythe van 'het vreedzame atoom' kan eenvoudig worden ontmaskerd. De verschillende stappen in de civiele keten van de kernindustrie zijn exact dezelfde voor de militaire kernindustrie: van mijnbouw tot verrijking, van fabricage van splijtstof tot opwerking: alle stappen, materialen, technologie, en uitrusting zijn hetzelfde. Zowel civiele als militaire uraniumverrijkingsfabrieken kunnen hoog verrijkt uranium produceren: het is dezelfde technologie. Overigens wordt ook het bijproduct verarmd uranium zowel voor civiele (contragewichten) als militaire doeleinden (thermonucleaire wapens, conventionele wapensystemen) aangewend. Ook is er geen enkel verschil tussen civiele en militaire opwerkingsfabrieken: beiden gebruiken dezelfde technologie om het plutonium van de gebruikte splijtstof te scheiden. Vergeleken met de militaire keten ontbreekt slechts één stap in de civiele kernketen: de productie van de kernwapens zelf..

Een andere mythe die door de kernindustrie wordt gepropageerd is dat plutonium van civiele kernfabrieken niet kan worden gebruikt voor de productie van kernbommen.. Hoewel de samenstelling van civiel ("reactor grade") plutonium anders is dan die van militair ("weapons grade") plutonium, kan echter ook civiel plutonium worden toegepast in kernwapens.

De civiele kernindustrie blijft echter graag beweren dat het opwekken van kernenergie geen invloed heeft op kernproliferatie. Daarbij refereren ze aan een internationaal verdrag dat samen zou moeten verzekeren dat er geen proliferatie plaatsvindt: het IAEA en het NPV.

Het in Wenen gevestigde Internationale Atoomenergie Agentschap (IAEA) is de officiële nucleaire waakhond van de Verenigde Naties. Het instituut werd in 1958 opgericht om de acceptatie en verschijning van civiele kernenergie mogelijk te maken. Het IAEA is een zeer omstreden instituut. Het heeft ernstige tekortkomingen, die voor een groot deel het gevolg zijn van de conflicterende dubbele taak van het agentschap: de promotie van commercieel gebruik van kernenergie en safeguarding (beveiliging, waarborging) van het vreedzaam gebruik van kernenergie. Safeguarding wordt gedaan door het controleren van splijtstofmaterialen en kerninstallaties in de niet-kernwapenstaten (alle leden van het NPV verdrag uitgezonderd de vijf verklaarde kernwapenstaten: Rusland, Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en China) om te garanderen dat deze materialen of installaties niet worden gebruikt voor kernwapens.

Drie belangrijke tekortkomingen van het IAEA:

1. IAEA controleert alleen civiele kerninstallaties en materialen. De vijf officiële kernwapenstaten vallen buiten de controle van het NPV, hoewel de meerderheid van de kerninstallaties en splijtstofmaterialen in deze vijf landen wordt gevonden, en hoewel proliferatie ook in deze landen gebeurt. Om die reden is het hypocriet om van Iran, een ondertekenaar van het NPV, te eisen dat het stopt met het verrijken van uranium, terwijl de VS, Duitsland, Engeland, Frankrijk en Nederland hun capaciteit voor uraniumverrijking flink uitbreiden, en de VS een nucleaire deal sluit met India dat het NPV niet heeft ondertekend. Dat werkt volstrekte willekeur in de hand en is regelrecht in strijd met het NPV.
2. Het IAEA registreerde gedurende meer dan tien jaar niet de geheime kernwapenprogramma's van Zuid-Afrika, Irak en Noord-Korea totdat Zuid-Afrika (ten tijde van het apartheidsregime) daadwerkelijk kernwapens ging produceren of Irak en Noord-Korea bijna er in slaagden om ze te maken. Zowel Irak als Noord-Korea waren IAEA en NPV lidstaten. (...)
3. In de EU past Euratom safeguards regelgeving en controles toe op hun eigen installaties en materialen. Het IAEA is afhankelijk van Euratom voor hun gegevens en controleren slechts de boeken. Slecht voorbeeld voor andere regio's, die ook vorm van zelf-controle willen.

Het NPV

Het non-proliferatieverdrag stamt uit 1968 en werd van kracht in 1970, voor een periode van 25 jaar. De nucleaire status quo in 1970, toen vijf landen kernwapens bezaten, werd aanvaard als een fait accompli. Op the herzieningsconferentie van 1995 werd het NPV voor onbepaalde tijd verlengd. Iedere vijf jaar wordt een herzieningsconferentie gehouden om de uitwerking van het NPV te evalueren en te kijken naar verdere implementatie, met name de voortgang van ontwapening in de vijf kernwapenstaten.

De zevende herzieningsconferentie in 2005 draaide uit op een mislukking. De achterliggende reden is dat het non-proliferatieregime voor de gehele kernenergieketen een veel groter veiligheidsprobleem is dan in 1970 werd erkend. Het is zaak dat dit dringend aan de kaak wordt gesteld. Maar in plaats van duidelijke aanbevelingen en verdere implementatie van de eerdere overeenkomsten die moeten leiden tot verdere ontwapening en het tegengaan van proliferatie is het resultaat dat er niet wordt getornd aan de nucleaire belangen van de erkende kernwapenstaten, die daarmee hun eigen belangen stellen boven hun internationale veiligheidsverplichtingen. Deze houding leidt ertoe dat de 'have-nots' het vertrouwen verliezen dat het non-proliferatieregime kan voldoen aan hun veiligheidsbehoeften.

De VS hebben een op normen gebaseerd non-proliferatiebeleid vaarwel gezegd en vervangen door de doctrine van 'tegenproliferatie' ('counter-proliferation'). Dat houdt onder meer in het smeden van zelf-geselecteerde coalities tegen bijvoorbeeld de landen die aangemerkt worden als de 'axis of evil'. Die houding heeft de infrastructuur en mogelijkheden van de internationale gemeenschap verzwakt om op een effectieve manier massavernietigingswapens en terrorisme te bestrijden.

Het NPV pretendeert het wereldwijde framework te zijn om verdere proliferatie te voorkomen. Deze pretentie is grotendeels vals. Het NPV heeft vele achterdeurtjes. Een land kan voldoende nucleair materiaal verzamelen om een of meer kernwapens te produceren zonder het NPV te overtreden. Maar de cijfers voor significante hoeveelheden zijn ook verouderd. Moderne ontwerpen van kernwapens hebben slechts twee tot drie kilogram plutonium nodig in plaats van acht. Nog niet zo lang geleden bleek dat ook bepaalde isotopen (neptunium-237 en americium-241), aanwezig in kernafval, gebruikt kunnen worden in kernwapens. Het NPV vermeldt niet of geeft geen opdracht deze kernmaterialen onder toezicht te brengen van de safeguards-regelgeving van het IAEA.

Van de vele vormen van proliferatie die er bestaan, is de zgn. 'latente proliferatie' wellicht de meest gevaarlijke. Het gaat om een grote categorie landen die de noodzakelijk kernindustrie infrastructuur heeft en in staat is kernwapenmaterialen te produceren. Als landen van deze groep zouden besluiten kernwapens te produceren, zouden ze dat binnen een jaar kunnen doen. Voorbeelden van landen variëren van landen als België, Nederland en Zwitserland tot landen als Taiwan, Japan en Zuid-Korea. Vooral landen met opwerkingsfabrieken en/of verrijkingsfabrieken hebben de capaciteit om grote hoeveelheden kernwapenmaterialen te produceren.

Stoppen met het opwekken van kernenergie betekent ook dat de proliferatie van kernwapengevoelig materiaal veel minder kans krijgt dan thans het geval is.

Augustus 2006